

- ۱ در چه صورت رابطه‌ی موضوع و محمول قضیه‌ی «مثلث چهارضلعی موجود است» مانند قضیه‌ی «انسان ناطق است» می‌شد؟
- ۱ اگر وجود و ماهیت در خارج عین یکدیگر بودند. ۲ اگر مثلث چهارضلعی ممتنع‌الوجود بالذات نبود.
- ۳ اگر وجود جزئی از ماهیت محسوب می‌شد. ۴ اگر علتی برای مثلث چهارضلعی وجود داشت.
- ۲ نسبت کدام دسته از مفاهیم با «اسب»، واجب و ضروری است؟
- ۱ سفید - شیبه‌کشنده - چهارپا ۲ جسم - مهره‌دار - دارای یال
- ۳ حیوان - رشدکننده - حساس ۴ بارکش - جسم - حساس
- ۳ اگر مفهومی را در نظر بگیریم که در عالم خارج، مصداقی داشته باشد، کدام عبارت درباره‌ی آن دقیق‌تر است؟
- ۱ تساوی میان وجود و عدم برای آن، از ناحیه‌ی غیر حاصل شده است.
- ۲ به‌واسطه‌ی علت تامه‌ی خود، به مرحله‌ی وجوب وجود رسیده است.
- ۳ رابطه‌ی آن با محمول وجود، ضروری است.
- ۴ ذاتاً واجب‌الوجود بوده است.
- ۴ کدام گزینه، عبارت زیر را به درستی کامل می‌کند؟
«نسبت محلول وجود با یک ماهیت به عنوان موضوع،»
- ۱ مانند دو کفه‌ی ترازویی است که در حالت تعادل قرار دارد. ۲ در صورتی که آن ماهیت موجود باشد، وجوبی است.
- ۳ در صورت ممتنع نبودن آن ماهیت، امکانی است. ۴ همواره امکانی است.
- ۵ کدام عبارت درست است؟
- ۱ برخی موضوعها با «وجود» فقط رابطه‌ی امکانی دارند، ولی موجود هستند و جهان موجودات را تشکیل می‌دهند.
- ۲ اگر مفهومی را در نظر بگیریم، ولی مصداق آن در جهان یافت نشود، یعنی ذاتاً نمی‌تواند موجود شود.
- ۳ موضوعی را که نسبت به محمول وجود، رابطه‌ی حتمی دارد، رابطه‌ی وجوبی می‌نامند.
- ۴ موجودات عالم به دو قسم واجب و ممکن تقسیم می‌شوند.
- ۶ اینکه یک ممکن‌الوجود بالذات، در عالم خارج تحقق پیدا می‌کند، به صورت دقیق نشان‌دهنده‌ی اصل است.
- ۱ سنخیت میان علت و معلول ۲ ضرورت‌بخشی علت به معلول
- ۳ امتناع اجتماع نقیضین ۴ اصالت داشتن وجود

۷ کدام گزینه درباره‌ی عبارت «ممکن‌الوجود بالذات اقتضایی نسبت به وجود ندارد و نیازمند علّتی واجب است.» درست است؟

- ۱ شامل دو تصدیق با موضوع یکسان است.
 ۲ شامل دو تصدیق جدا با محمول یکسان است.
 ۳ یک تصدیق واحد دارای دو محمول متفاوت است.
 ۴ تصدیقی با محمول واحد متشکل از چند لفظ است.

۸ کدام گزینه درباره‌ی «وجوب» و «امکان» نادرست است؟

- ۱ رابطه‌ی امکانی یک ماهیت با وجود یعنی آن ماهیت می‌تواند باشد یا نباشد.
 ۲ این گونه نیست که در رابطه‌ی امکانی موضوع هم محمول را بپذیرد و هم نپذیرد.
 ۳ وجوب و ضرورت وجود یا از ناحیه‌ی خود ذات است یا از جانب غیر اعطاء می‌شود.
 ۴ ذات یک معلول پس از وجود یافتن از حالت امکانی به حالت وجوبی بدل می‌گردد.

۹ در کدام مورد، نسبت میان موضوع و محمول در هر دو قضیه یکسان است؟

- ۱ آب مایعی بی‌رنگ است - فعل کلمه‌ای است که انجام کاری را می‌رساند.
 ۲ چوب عایق است - یکی از انواع ویروس‌ها، ویروس آنفلوانزا است.
 ۳ کره زمین دارای آب است - هر جسمی دارای مکان است.
 ۴ اکسیژن، از انواع گازها است - فلز نوعی ماده است.

۱۰ چند مورد از موارد زیر می‌تواند از ویژگی‌های ممتنع‌الوجود بالذات باشد؟

- الف) نمی‌توان در زمان حال بین موضوع و محمول رابطه‌ی وجود متصور شد.
 ب) می‌تواند علت وجود چیز دیگری شود.
 ج) ممکن است در همه‌ی زمان‌ها حضور داشته باشد.
 د) اساساً درباره‌ی آن، نیاز به دیگری برای موجود شدن منتفی است.

- ۱ یک ۲ دو ۳ سه ۴ چهار

۱۱ توضیحات کدام گزینه ارتباط دقیق‌تری با مفهوم ممتنع‌الوجود بالذات دارد و تمامی مصادیق آن را دربر می‌گیرد؟

- ۱ اگر محمول هستی بر آن حمل شود، قضیه‌ی حاصله کاذب خواهد بود.
 ۲ این مفهوم جزء مفاهیمی است که فاقد مصداق هستند.
 ۳ وجود داشتن چنین مفهومی صرفاً در عالم خیال ممکن است.
 ۴ این مفهوم از اساس قابلیت این را ندارد که مورد تصور واقع شود.

۱۲ اگر ماهیتی را در نظر بگیریم و آن را در جهان بیابیم، یعنی:

۱ از ممکن‌الوجود بالذات به ممکن‌الوجود بالغير تبدیل شده است.

۲ آن ماهیت، هنوز از حالت امکان ذاتی خارج نشده است.

۳ این ماهیت، واجب‌الوجود بالغير شده است.

۴ این ماهیت، ذاتاً واجب‌الوجود بوده است.

۱۳ با توجه به نسبت‌های سه‌گانه در قضایا، کدام نتیجه‌گیری فلسفی از قضیه‌ی «لوزی خط بسته‌ای است که چهار زاویه‌ی قائمه می‌سازد» و با قضیه‌ی «هر موجودی دارای حواس، جاندار است»، صحیح است؟

۱ محمول قضیه‌ی اول، به این دلیل که ذاتی موضوع خود می‌باشد، برای آن موضوع ضروری و واجب است.

۲ در هر دو قضیه‌ی اول و دوم، برقراری ارتباط میان موضوع و محمول غیرممکن، یعنی محال و ممتنع است.

۳ محمول قضیه‌ی دوم برای موضوع خود ضروری نیست، یعنی موضوع می‌تواند آن محمول را بپذیرد یا نپذیرد.

۴ نمی‌توان میان موضوع و محمول قضیه‌ی اول ارتباط برقرار کرد، یعنی موضوع و محمول آن ممتنع است.

۱۴ کدام عبارت، درست است؟

۱ اگر ماهیتی را در نظر بگیریم و آن را در جهان نیابیم یعنی هنوز از حالت امکانی خارج نشده است.

۲ موضوعی را که نسبت به محمول وجود رابطه‌ی احتمالی ندارد، واجب‌الوجود می‌گویند.

۳ موضوعی که نه از وجود ابا دارد و نه از عدم، ممتنع‌الوجود می‌گویند.

۴ ماهیتی که در عالم خارج موجود است، واجب‌الوجود بالذات است.

۱۵ کدام گزینه صحیح است؟

۱ از فرض عدم وجود یک امر ممکن‌الوجود بالذات مثل فرشتگان، محال لازم می‌آید.

۲ دریای جیوه، جزء اموری است که علل قطعی ندارد تا طرف سلب یا ایجاب آن را ضروری کند.

۳ با پیشرفت دانش بشر کشف نوع چهارمی از رابطه‌ی بین موضوع و محمول محتمل است.

۴ برای موضوع «شریک‌الباری» نه انتساب خود محمول وجود و نه عدم آن ضروری نیست.

۱۶ کدام عبارت درست نیست؟

- ۱ پذیرش عدم تحقق وجود ماهیت خیالی به هنگام تصور، خود دلیلی است بر این که میان مفهوم وجود و ماهیت در ذهن دوگانگی و مغایرت وجود دارد.
- ۲ از هر واقعیتی که در پیرامون ما هست و به آن اذعان می‌کنیم، در ذهنمان، دو مفهوم مغایر شکل می‌گیرد که یکی مربوط به هستی و دیگری مربوط به چیستی آن است.
- ۳ دوگانگی مفهوم وجود و مفهوم ماهیت، تنها در ذهن و از لحاظ مصداق است، به همین دلیل می‌گوییم که وجود و ماهیت در خارج یکی هستند، اما در ذهن مغایرند.
- ۴ پاسخی که در برابر سؤال از ذات اشیا و واقعیات قرار می‌گیرد، همان ماهیت است که مغایرت آن با مفهوم وجود از مباحثی است که ابن‌سینا به آن‌ها پرداخته بود.

۱۷ منظور حکما از «واجب‌الوجود بالذات» خواندن خداوند چیست؟

- ۱ ضروری دانستن هستی خداوند
- ۲ بدیهی دانستن وجود خداوند
- ۳ مطلق بودن وجود و هستی خداوند
- ۴ واقعیت داشتن وجود خداوند

۱۸ دو گروه از دانش‌آموزان کلاس دوازدهم دبیرستان نمونه‌دولتی راه دانش، پس از یک گفت‌وگوی فلسفی درباره‌ی رابطه‌ی وجود با موضوع‌های مختلف، به این نتیجه رسیدند که ماشین پرنده، هواپیمای بدون بال و ماشین خودرو، اکنون واقعیت دارند اما شهرهای آکواریومی، آسانسورهای فضایی، ساختمان‌های نامرئی و انسان‌هایی که هرگز پیر نمی‌شوند، هنوز وجود پیدا نکرده‌اند. از این گفت‌وگوی آنان، کدام مورد را نمی‌توان نتیجه گرفت؟

- ۱ موجوداتی که اکنون واقعیت دارند، ممتنع‌الوجود بالذات نیستند، زیرا ممتنع‌الوجود بالذات، از لحاظ ماهیت خود، نمی‌تواند موجود شود.
- ۲ بعضی از ماهیاتی که هنوز وجود پیدا نکرده‌اند، بدان جهت است که ضرورتاً مانند نهنگ چهارپا، ذاتاً ممتنع‌الوجود هستند.
- ۳ بعضی از ماهیاتی که هنوز وجود ندارند، ممکن‌الوجود بالذات‌اند، اما علت آن‌ها پیدا نشده تا از حالت امکانی خارج شوند.
- ۴ موجوداتی که اکنون واقعیت دارند، در عین حال که ممکن‌الوجود بالذات هستند، واجب‌الوجود بالغیر نیز محسوب می‌شوند.

۱۹ اگر کسی به ممکن‌الوجود بودن ذاتی پرنده اذعان کند، همه‌ی گزینه‌های زیر را می‌پذیرد؛ به جز

- ۱ واجب شدن این پرنده‌ی ذاتاً ممکن‌الوجود، یک امر محال نیست.
- ۲ در صورت وجود علت، موجود شدن پرنده، متأخر بر دریافت ضرورت وجود است.
- ۳ در هیچ شرایطی این ممکن‌الوجود نمی‌تواند ممتنع‌الوجود بالغیر شود.
- ۴ محال است این حالت امکان و تساوی در پرنده از ناحیه‌ی دیگری دریافت شده باشد.

۲۰ کدام عبارت درباره‌ی رابطه‌ی امکانی با وجود نادرست است؟

- ۱ چنین موجودی نه از وجود ابا دارد و نه از عدم.
- ۲ می‌توان آن‌را هم به نحو مثبت و هم منفی ملاحظه کرد.
- ۳ موضوع به صورت بالقوه هم می‌تواند محمول را بپذیرد و هم نپذیرد.
- ۴ قضیه با موضوع و محمول ثابت، هم در حالت موجب و هم سالبه صادق است.

۲۱ درباره‌ی مفاهیم ممتنع‌الوجود می‌توان گفت:

- ۱ نه امکان وجود خارجی دارند و نه امکان وجود ذهنی
- ۲ ضرورت وجود ذهنی دارند و امتناع وجود خارجی
- ۳ وجود ذهنی‌شان ممکن؛ اما وجود واقعی‌شان محال است.
- ۴ وجود خارجی‌شان ممکن؛ اما وجود ذهنی‌شان ضرورت دارد.

۲۲ وقتی می‌گوییم «موجودات جهان ممکن‌الوجود بالذاتند» کدام گزینه درباره‌ی آن‌ها نادرست است؟

- ۱ توسط موجود دیگر ضرورت یافته‌اند.
- ۲ می‌توانسته‌اند هرگز به وجود نیایند.
- ۳ ممکن است وجودشان را از دست بدهند.
- ۴ همین که موجود شدند، وجوب یافتند.

۲۳ در کدام گزینه، رابطه‌ی موضوع و محمول وجوبی است؟

- ۱ کشمش دم دارد.
- ۲ پسرها سرپرست خانواده می‌شوند.
- ۳ اژدهای هفت سر هفت سر دارد.
- ۴ مثلثی با دو زاویه قائمه وجود دارد.

۲۴ برای عبارت‌های «واجب‌الوجود بالغير - ممتنع‌الوجود بالذات - ممکن‌الوجود بالغير و ممتنع‌الوجود بالغير» کدام گزینه مناسب می‌باشد؟

- ۱ گوشی هوشمند - دایره لوزی - نداریم - تبلت ۱۰۰ گرمی
- ۲ ماشین پرنده - عدد بی‌نهایت - تبلت SAMSUNG - عقاب طلایی ایران
- ۳ کوه الماس - انسان شش انگشتی - نداریم - اژدهای هفت سر
- ۴ خلیج فارس - علت وجود خدا - ترازوی عدالت - انسانیت

۲۵ وقتی ماهیت «اسب تک شاخ» در نظر می‌گیریم که عبارت درباره‌ی آن صحیح به نظر می‌رسد؟

- ۱ هم‌چنان در حالت امکانی باقی مانده است و ممکن‌الوجود بالذات است.
- ۲ منعی برای به وجود آمدنش نیست لذا ممتنع‌الوجود بالغير است.

۳ وقتی تحقق امری برای ماهیتی امتناع ذاتی داشته باشد آن امر نمی‌تواند موجود شود.

- ۱ گزینه ۳ پاسخ صحیح است. قضیه‌ی «مثلث چهارضلعی موجود است.» یک قضیه‌ی امتناعی می‌باشد چون «مثلث چهارضلعی» خود - متناقض است و از هستی‌یافتن در دنیای خارج امتناع دارد. اما «انسان ناطق است.» یک قضیه‌ی وجوبی است و ناطق به صورت اولی ذاتی بر انسان حمل می‌شود. بنابراین صورت سؤال از ما می‌خواهد که بیان کنیم، قضیه‌ی «مثلث چهارضلعی موجود است.» چه زمانی وجوبی خواهد شد.
- می‌دانیم که اگر وجود جزء ماهیت باشد، در آن صورت حمل آن بر ماهیت به صورت اولی ذاتی و بنابراین وجوبی خواهد بود چون ماهیت و جزء مفهومی ماهیت به حمل اولی ذاتی بر خودش حمل می‌شود. بنابراین اگر وجود جزء ماهیت بود، «مثلث چهارضلعی موجود است» نیز یک قضیه‌ی وجوبی می‌شد.
- بررسی سایر گزینه‌ها:
- گزینه‌ی «۱»: وجود و ماهیت در خارج همواره عینیت دارند و نمی‌توان آن‌ها را در خارج از هم جدا کرد.
- گزینه‌ی «۲»: اگر «مثلث چهارضلعی» ممتنع‌بالذات نیز نبود، همچنان دلیل نداشت که قضیه‌ی «مثلث چهارضلعی موجود است» وجوبی باشد، بلکه می‌توانست امکانی باشد.
- گزینه‌ی «۴»: حتی اگر برای «مثلث چهارضلعی»، علتی نیز یافت می‌شد این قضیه به صورت امکانی در می‌آمد چون همچنان حمل وجود بر آن مستلزم وجود علتش بود، و حال آن که مثلث چهارضلعی اساساً ممتنع‌الوجود بالذات است و اصلاً امکان ندارد که علتی داشته باشد و هیچ علتی نمی‌تواند آن را به وجود آورد.
- ۲ گزینه ۳ پاسخ صحیح است. رابطه‌ی مفهوم حیوان، مهره‌دار، حساس، شبهه‌کشنده، رشدکننده و جسم با اسب رابطه‌ی ضروری است؛ چون تمام این‌ها از اجزاء ذاتی اسب هستند و در تعریف اسب می‌آیند و از آن قابل انفکاک نیستند، ولی چهارپا، سفید، بارکش و دارای یال از اجزای ذاتی اسب نیستند.
- ۳ گزینه ۳ پاسخ صحیح است. اگر مفهومی را در نظر بگیریم و در عالم خارج مصداق آن موجود باشد، یا واجب‌الوجود بالذات است، یعنی در عالم خارج وجود دارد و وجوب وجود را از ناحیه‌ی ذات خود دارد و یا اینکه وجوب وجود خود را از ناحیه‌ی علت تامه‌ی خود دریافت کرده است، یعنی رابطه‌ی آن با محمول وجود، ضروری است (چون وجود دارد) و واجب‌الوجود بالغیر است. کتاب دوازدهم، درس دوم ص ۱۳
- ۴ گزینه ۲ پاسخ صحیح است. نسبت محمول وجود با موضوع‌های خود یا ضروری است یا امکانی یا امتناعی. موضوع‌هایی که با وجود، رابطه‌ی امکانی دارند (یعنی ممکن‌الوجود بالذات هستند)، مانند دو کفه‌ی ترازو هستند که در حالت تعادل قرار دارند، ولی اگر علت تامه‌ی آن‌ها باشد، به وجود می‌آیند و واجب‌الوجود بالغیر خواهند بود.
- ۵ گزینه ۱ پاسخ صحیح است. بعضی موضوع‌ها، با «وجود» رابطه‌ی امکانی دارند، یعنی در ماهیت و ذات خود ممکن‌الوجود هستند و همین رابطه‌ی امکانی، به ذات و ماهیت آن‌ها اجازه می‌دهد که اگر علت وجود آن‌ها فراهم شود، آن‌ها نیز موجود شوند و در خارج تحقق یابند. به موضوعی که نسبت به محمول وجود، رابطه‌ی حتمی دارد واجب‌الوجود می‌گویند.
- موجودات عالم به دو قسم واجب‌الوجود بالذات و واجب‌الوجود بالغیر تقسیم می‌شوند؛ زیرا وقتی چیزی موجود است یعنی از مرحله‌ی امکان خارج شده و به مرحله‌ی وجوب وجود رسیده است.
- ۶ گزینه ۲ پاسخ صحیح است. اشیاء و پدیده‌های موجود، در ذات خود ممکن‌الوجود بوده‌اند و اگر اکنون موجود هستند، به خاطر این است که علت، آن‌ها را از حالت امکانی خارج کرده و وجود را برای آن‌ها ضروری و واجب ساخته و موجودشان کرده است.

۷ گزینه ۱ پاسخ صحیح است.

باید به این امر توجه کنید که اگر دو موضوع یا دو محمول داشته باشیم (به اصطلاح موضوع و محمول متکثر باشند) قضیه‌ی ما هم به همان تعداد متکثر است. یعنی این‌گونه نیست که در قضیه‌ی صورت سؤال یک قضیه یا تصدیق داشته باشیم. بلکه در اصل دو تصدیق داریم که موضوع آن‌ها مشترک و یکسان بوده است.
توضیح نکات درسی:

توجه کنید که یک حالت استثنا داریم. اگر محمول دو تا باشد اما لزوماً باید گل آن محمول بر موضوع حمل شود، یا موضوع دو تا باشد اما محمول مربوط به کل آن موضوع باشد و نتوان آن را تفکیک کرد دیگر قضیه‌ی ما دو تا (متکثره) نخواهد بود و با یک قضیه‌ی واحد روبه‌رو هستیم. برای مثال:

- علی و احمد باهوش هستند: دو تصدیق (علی باهوش است - احمد باهوش است)
- علی و احمد دو نفر هستند: یک تصدیق (نمی‌توان موضوع‌ها را از هم جدا کرد و دو تصدیق ساخت).

۸ گزینه ۴ پاسخ صحیح است. نمی‌توان گفت ذات معلول پس از تحقق و وجود یافتن از حالت امکانی به حالت وجوبی تغییر می‌یابد. ذات

معلول همیشه ممکن‌الوجود است و حتی با تحقق آن به وسیله‌ی علت و وجود یافتن، ذات و ماهیت امکانی معلول تغییر نمی‌کند. آن معلول همچنان ممکن‌الوجود بالذاتی است که به خاطر وجودبخشی یک علت در عالم خارج محقق شده است.
توجه: رابطه‌ی امکانی بین موضوع و محمول یک قضیه یعنی اینکه موضوع می‌تواند محمول را بپذیرد یا نپذیرد؛ نه اینکه همزمان هم محمول را بپذیرد و هم نپذیرد! این امر تناقض است.

۹ گزینه ۱ پاسخ صحیح است. آب مایعی بی‌رنگ است: قضیه‌ای امکانی است زیرا ممکن است آب با رنگ مخلوط شود و دیگر بی‌رنگ نباشد اما همچنان به دلیل ذات آن، آب نام دارد.

فعل کلمه‌ای است که انجام کاری را می‌رساند: قضیه‌ای امکانی است زیرا ممکن است از اتفاق افتادن رویدادی در گذشته و یا وجود حالتی خبر دهد. بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینه ۲: چوب عایق است = وجوبی (محال است چوب رسانا باشد) - یکی از انواع ویروس‌ها آنفلوآنزا است = امکانی (ممکن است یکی از انواع ویروس‌ها، ایدز باشد).

نکته: اگر عبارت دوم، برعکس ذکر می‌شد، وجوبی بود. (آنفلوآنزا، یکی از انواع ویروس‌ها است)

گزینه ۳: کره زمین دارای آب است = امکانی (ممکن است کره زمین آب نداشته باشد) - هر جسمی دارای مکان است = ضروری (قطعاً همه جسم‌ها، مکان دارند و موجوداتی مثل خداوند و اجنه که مکان خاصی ندارند، جسم نیستند).

گزینه ۴: اکسیژن، از انواع گازها است = امکانی (اگر اکسیژن به دمای منفی ۱۸۲ درجه برسد، به مایع تبدیل می‌شود و دیگر گاز نیست) - فلز نوعی ماده است = وجوبی (ماده بودن، ذات فلز است)

۱۰ گزینه ۲ پاسخ صحیح است. موارد الف و د از ویژگی‌های ممتنع‌الوجود بالذات هستند. تشریح عبارت‌ها:

عبارت الف: در ممتنع‌الوجود بالذات چه در زمان حال چه آینده و چه گذشته نمی‌توانیم رابطه‌ای بین موضوع و محمول متصور شویم.

عبارت ب: ممتنع‌الوجود بالذات وجود نیافته است که بخواهد علت وجودی چیز دیگری شود.

عبارت ج: سابقه‌ی زمانی برای چیزی که نمی‌تواند موجود شود معنا ندارد.

عبارت د: ممتنع‌الوجود بالذات برای موجودیت به دیگری نیاز ندارد، چون هرگز موجود نمی‌شود.

۱۱) گزینه ۱ پاسخ صحیح است. ممتنع‌الوجود بالذات به چیزی گفته می‌شود که وقتی خود ذات آن را تصور می‌کنیم، درک می‌کنیم که محال است موجود باشد.

ممتنع‌الوجود، مفهومی است که فرض وجود یافتن آن به هیچ‌وجه امکان ندارد. بنابراین هر قضیه‌ای که موضوعش یک مفهوم ممتنع‌الوجود بالذات باشد و محمول وجود بر آن حمل شود، قطعاً کاذب خواهد بود. مثلاً: دایره مربع موجود است. تشریح سایر گزینه‌ها:

گزینه ۲: بسیاری از ممکن‌الوجودهای بالذات هم مصداق خارج از ذهن ندارند یا به عبارتی موجود نیستند، مانند: انسان دارای ده هزار پا. پس این تعبیر اختصاص به ممتنع‌الوجود ندارد.

گزینه ۳: ممکن‌الوجودهای بالذات (که علت وجودشان تحقق نیافته است) نیز وجود خارجی ندارند و صرفاً وجود خیالی و فرضی دارند. مانند اژدهای هفتاد سر. ضمن اینکه در مورد برخی مفاهیم ممتنع‌الوجود، امکان تخیل آن‌ها هم منتفی است، برای مثال «دایره مربع» قابل تخیل کردن هم نیست.

گزینه ۴: مفاهیم ممتنع‌الوجود بالذات (دست کم برخی از آن‌ها) قابل تصور در ذهن هستند. آنچه محال است، مصداق واقعی داشتن آن‌هاست.

۱۲) گزینه ۳ پاسخ صحیح است. اگر ماهیتی را فرض کنیم و آن را در جهان بیابیم یعنی حتماً وجودش به مرحله وجود و ضرورت رسیده و به وجود آمده است، یعنی از حالت امکان ذاتی خارج و واجب‌الوجود بالغیر شده است. و چون خداوند وجود محض و واجب‌الوجود بالذات است، ماهیتی جدای از ذاتش ندارد.

۱۳) گزینه ۴ پاسخ صحیح است. لوزی، شکل است و نه خط بسته‌ای که چهار زاویه قائمه می‌سازد. پس خط بسته، ارتباطی به لوزی ندارد و بنابراین رابطه‌ی بین موضوع و محمول این قضیه، رابطه‌ی امتناعی است، یعنی محال و ممتنع است که لوزی خط بسته باشد. اما در قضیه‌ی دوم، یعنی «هر موجود دارای حواس، جاندار است.» بین موضوع و محمول آن رابطه‌ی ضروری و وجوبی برقرار است.

۱۴) گزینه ۱ پاسخ صحیح است. موضوعی که نسبت به محمول وجود رابطه‌ی احتمالی ندارد، ممکن است واجب‌الوجود باشد یا ممتنع‌الوجود و اگر ماهیتی در عالم خارج موجود شود یعنی واجب‌الوجود بالغیر است ولی اگر ماهیتی را در جهان نیابیم یعنی هنوز از حالت امکانی خارج نشده است.

۱۵) گزینه ۲ پاسخ صحیح است. اموری که علل مشخص و قطعی ندارند تا طرف سلب یا ایجاب آن‌ها را ضروری کند یا به عبارتی می‌توانند باشند یا نباشند ممکن‌الوجود هستند؛ مانند رخ دادن جنگ در آینده یا دریای جیوه
تشریح گزینه‌های دیگر:

گزینه ۱: از فرض عدم وجود واجب‌الوجود بالذات محال لازم می‌آید.

گزینه ۳: تقسیم رابطه‌ی بین موضوع و محمول به وجوب، امکان و امتناع تقسیم به حصر عقلی است؛ یعنی فرض چهارمی عقلاً قابل تصور نیست.

گزینه ۴: برای امر ممتنع مانند «شریک‌الباری» وجود ضروری نیست؛ اما عدم وجود ضرورت دارد.

۱۶) گزینه ۳ پاسخ صحیح است. دوگانگی مفهوم وجود و مفهوم ماهیت، تنها در ذهن و از لحاظ مفهوم است. وجود و ماهیت از لحاظ مصداق یکی هستند و تفاوتی ندارند. پس واقعیت‌های خارجی، اتحاد مصداقی و اختلاف مفهومی دارند، یعنی وجود در مقام مفهوم مغایر با ماهیت است ولی در مقام خارج با آن متحد است.

۱۷) گزینه ۱ پاسخ صحیح است. حکما و فیلسوفان خداوند را واجب‌الوجود بالذات می‌دانند؛ زیرا اولاً وجود برای خداوند ضروری است و ثانیاً وجود او مستقل از دیگری است و این ضرورت از ناحیه‌ی غیر به دست نیامده است.

- ۱۸ گزینه ۲ پاسخ صحیح است. درست است که بعضی از ماهیاتی که هنوز وجود پیدا نکرده‌اند، ممکن است ذاتاً ممتنع‌الوجود باشند، اما نهنگ چهارپا ضرورتاً ممتنع‌الوجود نیست، بلکه ممکن‌الوجود است.
بررسی سایر گزینه‌ها:
(۱) اگر ماهیت یا موجودی واقعیت داشته باشد، ممتنع‌الوجود بالذات نیست.
(۳) بعضی از ماهیاتی که هنوز وجود ندارند، می‌توانند ذاتاً ممکن‌الوجود باشند، اما عدم وجود آن‌ها در حال حاضر، ممکن است بدان جهت باشد که علت وجود آن‌ها پیدا نشده تا آن‌ها را از حالت امکانی خارج کند و موجود نماید.
(۴) در حال حاضر، همه‌ی اشیایی که موجودند، «واجب‌الوجود» هستند، اما به واسطه‌ی علت‌هایشان، نه به واسطه‌ی خودشان. به عبارت دیگر، «واجب‌الوجود بالغیر» هستند، هر چند چنین ماهیاتی از لحاظ ذات خویش، اصولاً ممکن‌الوجود بالذات هستند.
- ۱۹ گزینه ۳ پاسخ صحیح است. ذات یک ممکن‌الوجود به گونه‌ای نیست که حتماً باشد و هم‌چنین ذات وی به گونه‌ای نیست که حتماً نباشد و برای خروج از این حالت تسوای به یک علت بیرونی نیازمند است بنابراین در صورت وجود علت موجود می‌شود (واجب‌الوجود بالغیر) و در صورت عدم وجود علت، معدوم می‌شود (ممتنع‌الوجود بالغیر).
تشریح سایر گزینه‌ها:
گزینه‌ی ۱: در صورتی که علت آن موجود باشد، خود پرنده هم موجود می‌شود.
گزینه‌ی ۲: در صورت وجود علت، وجود برای پرنده ضروری می‌شود و بعد موجود می‌شود، بنابراین بین دریافت ضرورت وجود و خود وجود تقدم و تأخر هست.
گزینه‌ی ۴: حالت امکان و تساوی در ممکنات، ذاتی می‌باشد و از ناحیه‌ی دیگری دریافت نشده است.
- ۲۰ گزینه ۴ پاسخ صحیح است. در رابطه‌ی امکانی به صورت بالقوه قضیه هم به نحو ایجابی می‌تواند صادق باشد و هم به نحو سلبی. اما این طور نیست که بالفعل هر دو حالت هم‌زمان صادق باشند. (به قید «می‌تواند» در جمله‌ی قبلی دقت کنید. از آنجایی که این قید در گزینه‌ی ۴ ذکر نشده است، این گزینه پاسخ سؤال است)
- ۲۱ گزینه ۳ پاسخ صحیح است. مفاهیم ممتنع‌الوجود به هیچ وجه امکان وجود خارجی ندارند؛ اما چون مفهوم‌اند، می‌توانند وجود ذهنی داشته باشند. البته این وجود ذهنی نیز فاقد ضرورت است.
- ۲۲ گزینه ۴ پاسخ صحیح است. وقتی موجودی ممکن‌الوجود بالذات باشد؛ یعنی می‌تواند از بین برود یا اصلاً هرگز به وجود نیاید؛ اما اگر وجود دارد؛ پس به وسیله‌ی موجود دیگری، وجود برایش ضرورت پیدا کرده و به وجود آمده است. علاوه بر این، ممکن‌الوجود، اول باید ضرورت و وجوب بیابد و سپس به وجود بیاید نه بالعکس.
- ۲۳ گزینه ۳ پاسخ صحیح است. این که اساساً اژدهای هفت‌سری وجود دارد یا خیر مورد بحث ما نیست. بلکه بحث بر سر این است که اگر اژدهای هفت‌سری وجود داشته باشد هفت‌سری بودن برایش ضروری است.
- ۲۴ گزینه ۱ پاسخ صحیح است. آن چه از موجودات در دنیای ممکنات مشاهده می‌شود واجب‌الوجود بالغیر است. یعنی از حالت امکانی خارج شده است. (رد گزینه‌های ۲ و ۳). هر ماهیتی ذاتاً ممکن‌الوجود است و حالت ممکن‌الوجود بالغیر اساساً فرض نمی‌شود.
- ۲۵ گزینه ۲ پاسخ صحیح است.
ماهیت «اسب تک شاخ» در حال حاضر در واقعیت وجود خارجی ندارد پس ممتنع است (رد گزینه ۴) از طرفی وجود داشتن محال و غیرممکن نیست پس امتناع ذاتی ندارد (رد گزینه ۳) ممکن‌الوجودها یا واجب‌الوجود بالغیر هستند یا ممتنع‌الوجود بالغیر پس ممکن‌الوجود بالذات به این معنا که ماهیتی بین وجود و عدم در حالت تساوی باقی بماند نداریم (رد گزینه ۱) درس دوم صفحه ۱۰ تا